

Wyrok z dnia 27 listopada 1997 r.

I PKN 399/97

W razie zmian organizacyjnych w szkole w rozumieniu art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz.U. Nr 3, poz. 19 ze zm.), przyjęte przez pracodawcę kryteria wyboru nauczyciela do zwolnienia z pracy podlegają kontroli sądowej, w celu dokonania oceny czy rozwiązanie stosunku pracy z nauczycielem było uzasadnione.

Przewodniczący SSN: Jadwiga Skibińska-Adamowicz, Sędziowie SN: Adam Józefowicz (sprawozdawca), Andrzej Kijowski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 27 listopada 1997 r. sprawy z powództwa Grażyny K. przeciwko Szkole Podstawowej [...] w P. o przywrócenie do pracy, na skutek kasacji powódki od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 7 marca 1997 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Powódka Grażyna K. wystąpiła z powództwem przeciwko Szkole Podstawowej [...] w P. o przywrócenie do pracy na stanowisku nauczyciela matematyki. W uzasadnieniu powództwa powódka twierdziła, że rozwiązanie z nią umowy o pracę z dniem 31 sierpnia 1994 r. w trybie art. 20 Karty Nauczyciela było nieuzasadnione, gdyż zmniejszenie liczby oddziałów w roku szkolnym 1994/95 dotyczyło tych oddziałów, w których powódka nie uczyła, a ponadto rozwiązanie umowy o pracę nastąpiło, gdy odmówiła przyjęcia propozycji podjęcia pracy w bibliotece.

Pozwana Szkoła wniosła o oddalenie powództwa z tego względu, że nastąpiły w niej zmiany organizacyjne, uniemożliwiające dalsze zatrudnienie powódki. Powódka nie wyraziła zgody na zmianę warunków przez podjęcie pracy w bibliotece oraz zgody na przeniesienie jej w stan nieczynny.

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Poznaniu wyrokiem z dnia 9 sierpnia 1995 r. oddalił powództwo o przywrócenie do pracy uznając, że istniała podstawa do rozwiązania z powódką umowy o pracę. Jednakże zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 460,90 zł za naruszenie wymagań dotyczących konsultacji związkowej, to jest art. 38 § 1 KP w związku z art. 98 ust. 1 Karty Nauczyciela, gdyż o zamiarze wypowiedzenia pozwana Szkoła nie powiadomiła na piśmie organizacji związkowej, do której należała powódka (ZNP). Sąd nie podzielił stanowiska Sądu Najwyższego, wyrażonego w uchwale z dnia 25 czerwca 1993 r., I PZP 24/95 (OSNAPiUS 1995 nr 18 poz. 230), że przy rozwiązaniu stosunku pracy z nauczycielem mianowanym w trybie art. 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1982 r. Karta Nauczyciela w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 5 czerwca 1992 r. o zmianie Karty Nauczyciela (Dz. U. Nr 53, poz. 252), nie jest wymagane uzyskanie stanowiska organizacji związkowej. Dlatego Sąd zasądził odszkodowanie w wysokości 1 miesięcznego wynagrodzenia na zasadzie art. 45 § 2 KP i art. 477¹ § 2 KPC.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu po rozpoznaniu rewizji obu stron, wyrokiem z dnia 20 grudnia 1995 r. [...] uchylił zaskarżony wyrok w całości i przekazał sprawę Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania w celu ustalenia rzeczywistej przyczyny rozwiązania z powódką umowy o pracę. Sąd II instancji podzielił stanowisko Sądu Najwyższego, że w razie rozwiązania stosunku pracy z nauczycielem w trybie art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela nie jest wymagane uzyskanie stanowiska organizacji związkowej. Rozwiązanie stosunku pracy w tym wypadku następuje bez zachowania okresu wypowiedzenia, wobec czego nie mają zastosowania przepisy art. 38, 52 § 3 i 53 § 4 KP.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Poznaniu wyrokiem z dnia 8 listopada 1996 r., [...] przywrócił powódkę do pracy na dotychczasowych warunkach. Sąd Rejonowy ustalił, że w klasach IV-VIII, w których uczyła powódka nastąpiło zwiększenie liczby oddziałów. Zmniejszeniu uległa natomiast ilość oddziałów w klasach I-III. Ponadto ustalił, że nie było skarg rodziców na nauczanie uczniów przez powódkę, ani żądania jej zmiany, jako wychowawczynie. Z tego względu powództwo co do przywrócenia do pracy okazało się uzasadnione. Powołując się na orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 7 września 1994 r., I PRN 56/94 (OSNAPiUS 1995 nr 1 poz. 4) Sąd Rejonowy dokonał oceny kryteriów wyboru osoby

do zwolnienia spośród kilku nauczycieli w zakresie wyników uzyskanych przez uczniów. Powódka nie odbiega pod tym względem od innych nauczycieli. Pozwana Szkoła nie miała zastrzeżeń do pracy powódki w latach 1988-1993, a 10-cio letni okres jej pracy nie uzasadniał zwolnienia powódki w trybie art. 20 Karty Nauczyciela. Dlatego na zasadzie art. 45 KP przywrócił powódkę do pracy w pozwanej Szkole.

Po rozpoznaniu apelacji pozwanej Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu wyrokiem z dnia 7 marca 1997 r. [...] zmienił zaskarżony wyrok i powództwo oddalił oraz nie obciążył powódki kosztami postępowania odwoławczego.

Sąd Wojewódzki stwierdził, że bezsporną okolicznością jest, iż w pozwanej Szkole doszło do zmniejszenia liczby oddziałów i liczby godzin nauczania matematyki. Są to zmiany organizacyjne w rozumieniu art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela, które pociągały za sobą konieczność zwolnienia jednego z nauczycieli matematyki. Takich ustaleń dokonał Sąd I instancji. Dyrektor Szkoły musiał dokonać wyboru nauczyciela, którego należało zwolnić. Kryteria tego wyboru podlegają kontroli Sądu i wymagają uzasadnienia. W świetle zebranego materiału dowodowego, w tym materiału zgromadzonego w postępowaniu odwoławczym, wybór powódki spośród innych nauczycieli był oparty na ocenie nauczyciela. Ocena ta - zdaniem Sądu Wojewódzkiego - wypadła niekorzystnie dla powódki, gdyż otrzymała ona po przeprowadzeniu wizytacji najniższą notę i miała najmniej uczniów wyróżniających się na olimpiadach. Z tego względu Sąd Wojewódzki nie podzielił poglądu Sądu I instancji, że wyniki powódki jako nauczyciela nie odbiegały od innych nauczycieli. Dlatego zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo.

Od powyższego wyroku powódka wniosła kasację, któremu zarzuciła naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela przez przyjęcie, że u pozwanej doszło do zmniejszenia liczby godzin nauczania matematyki oraz że nastąpiły zmiany organizacyjne w rozumieniu tego przepisu. Ponadto wnosząca kasację zarzuciła naruszenie art. 38 KP o konsultacji związkowej i art. 87 § 2 w związku z art. 465 § 1 KPC na skutek niezawiadomienia o terminie rozprawy pełnomocnika procesowego powódki. Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi II instancji, twierdząc, że Sąd Wojewódzki dokonał niezgodnych

ze stanem faktycznym uzupełniających ustaleń podczas nieobecności pełnomocnika powódki, opierając się na dowodach tworzonych przez pozwaną Szkołę na użytek procesu i zebranych bezprawnie przez pozwaną, nie znanych jej spornych opinii, w tym z poprzedniego zakładu pracy, do których nie mogła się ustosunkować. W toku procesu Sądy obu instancji dokonywały odmiennych ustaleń i orzeczeń, a zaskarżony wyrok opiera się na błędnych ustaleniach. Zdaniem skarżącej brak było przesłanek z art. 20 Karty Nauczyciela do zwolnienia powódki przez pozwany zakład pracy. Sąd Wojewódzki nie dokonał oceny zwolnienia powódki z punktu widzenia zasad współżycia społecznego, pozbawiając ją i troje dzieci środków utrzymania.

Sąd Najwyższy rozpoznając kasację dokonuje oceny zawartych w niej zarzutów naruszenia prawa materialnego i przepisów postępowania na podstawie stanu faktycznego sprawy, będącego podstawą wydania zaskarżonego wyroku, jeżeli brak jest podstawy wymienionej w art. 393¹ pkt 2 KPC, to jest naruszenia przepisów postępowania, mającego istotny wpływ na wynik sprawy. Powódka wskazała w kasacji przepisy art. 87 § 2 w związku z art. 465 § 1 KPC, które jej zdaniem naruszył Sąd II instancji na skutek niezawiadomienia o terminie rozprawy jej pełnomocnika procesowego. Zarzut ten nie jest usprawiedliwiony w świetle złożonych oświadczeń powódki, zanotowanych w protokole rozprawy przed Sądem Wojewódzkim, który zasadnie przyjął, że pełnomocnik wiedział o terminie rozprawy. Rozpoznanie sprawy w tych okolicznościach, pomimo braku dowodu doręczenia pełnomocnikowi zawiadomienia o rozprawie, nie może być uznane - zdaniem Sądu Najwyższego - za uchybienie, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Z tego względu ten zarzut kasacji nie może być uwzględniony.

Jeśli chodzi o zarzuty kasacji dotyczące naruszenia prawa materialnego, to należy stwierdzić, że Sąd Najwyższy jest związany stanem faktycznym sprawy, ustalonym w toku postępowania przed Sądami obu instancji, stanowiącym podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Zostało to w sposób wyraźny stwierdzone w przepisie art. 393¹⁵ KPC w odniesieniu do orzeczenia reformatoryjnego, ale zasada ta odnosi się także do każdego innego sposobu rozstrzygnięcia sprawy (por. wyrok SN z dnia 13 lutego 1997 r., I PKN 71/96). Nie podlega zatem badaniu ocena faktyczna i dowodowa sprawy (T. Ereciński, *Apelacja i kasacja w procesie cywilnym*, Warszawa

1996 r. s. 155). Sądy obu instancji ustaliły, że w pozwanej Szkole nastąpiły zmiany organizacyjne i doszło do zmniejszenia liczby oddziałów, a co za tym idzie, zmniejszenia liczby godzin nauczania matematyki. Zdaniem Sądu Najwyższego, zasadnie przyjął Sąd Wojewódzki, że są to zmiany organizacyjne w rozumieniu art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. Nr 3, poz. 19 ze zm.). W tej sytuacji brak jest podstaw do uznania za uzasadniony zarzut kasacji naruszenia art. 20 Karty Nauczyciela. Sąd Najwyższy podziela poglądy Sądów obu instancji, że w razie zmian organizacyjnych w szkole w rozumieniu art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela, powodujących konieczność zwolnienia nauczyciela, kryteria wyboru nauczyciela do zwolnienia z pracy, przyjęte przez pracodawcę, podlegają kontroli sądowej w toku badania w sprawie, czy rozwiązanie stosunku pracy z nauczycielem było uzasadnione. Dokonana przez pozwaną Szkołę ocena pracy powódki jako nauczyciela, z uwzględnieniem jej przymiotów osobistych, znajduje oparcie w zebranych materiale dowodowym i brak jest podstaw do jej podważenia w postępowaniu kasacyjnym.

Nieuzasadniony jest też zarzut kasacji naruszenia art. 38 KP, polegającego na uchybieniu przepisom o konsultacji związkowej. W toku postępowania Sąd II instancji wyraził prawidłowy pogląd prawny w uzasadnieniu poprzedniego swojego wyroku z dnia 20 grudnia 1995 r. [...], zgodny z poglądem Sądu Najwyższego przyjętym w uchwale z dnia 8 marca 1995 r., I PRN 7/95 (OSNAPiUS 1995 nr 18 poz. 230), że w razie rozwiązania stosunku pracy z nauczycielem w trybie art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela nie jest wymagane uzyskanie stanowiska organizacji związkowej. Zgodnie z art. 386 § 6 KPC powyższą oceną prawną wyrażoną w wyroku Sądu drugiej instancji był związany zarówno Sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i Sąd drugiej instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy. W tej sytuacji omówiony zarzut kasacji jest nieuzasadniony i nie podlega uwzględnieniu. Zawarte w uzasadnieniu kasacji twierdzenia powódki, że Sąd II instancji nie dokonał oceny sprawy pod względem zasad współżycia społecznego, pozbawiając powódkę i jej dzieci środków utrzymania, nie są uzasadnione. Pozwana Szkoła zaoferowała powódce zmianę warunków pracy i płacy, których powódka nie przyjęła. Ponadto dyrektorka pozwanej Szkoły oświadczyła na rozprawie przed Sądem Najwyższym, że powódka pracuje w innej szkole i ma zapewnione środki utrzymania. Powódka nie zarzuciła w ramach

określonych podstaw kasacji naruszenia przez Sąd II instancji art. 8 KP, lecz tylko pośrednio w uzasadnieniu kasacji powołała się na zasady współżycia społecznego. Rozpatrując sprawę zgodnie z art. 393¹¹ KPC w granicach kasacji, Sąd Najwyższy nie dopatrył się jednak naruszenia powyższego przepisu prawa materialnego (art. 8 KP) w przytoczonych wyżej okolicznościach sprawy, związanych z wypowiedzeniem zmieniającym powódce warunki pracy i płacy, których nie przyjęła, jak również z późniejszym jej zatrudnieniem w innej szkole.

Mając to wszystko na uwadze, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że kasacja nie ma usprawiedliwionych podstaw i dlatego na zasadzie art. 393¹² KPC orzekł jak w sentencji.

N o t k a

Powołany w uzasadnieniu **wyrok z dnia 13 lutego 1997 r., I PKN 71/96**, został opublikowany w **OSNAPiUS 1997 nr 19 poz. 377**.

=====